

Нам видається, що достатньо наводити приклади на користь цього сучасного й ефективного методу. Це доведено криміналістичною практикою провідних країн Європи і світу. Справа наразі полягає у прийнятті рішення про введення нарешті в Україні реєстрації геномної інформації людини як дієвого і ефективного засобу розкриття, розслідування та попередження злочинів. Для боротьби зі злочинністю слід використовувати всі законні і ефективні заходи, насамперед, використовувати позитивний досвід інших країн.

Хочеться сподіватися, що добру справу із введенням реєстрації геномної інформації в Україні не спіткає доля її попередниці, коли представлений 18.06.1999 року проект Закону України «Про дактилоскопію» так і не був прийнятий. Натомість, на пострадянському просторі закони, що регулюють оборот дактилоскопічної інформації, були прийняті в 6 державах [4].

Список використаних джерел

1. URL: <http://pravo.ru/news/view/57135/>.
2. Дяченко Н.М. Основні етапи розвитку молекулярно-генетичної експертизи в Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України // Криміналістичний вісник: наук.-практ. збірник ДНДЕКЦ МВС України. К., 2011. № 1. С. 165–169.
3. URL: http://e-finance.com.ua/ru/taxes/2009/07/09/V_Ukraine_sozdadut_natsionalnuju_bazu_DNK/.
4. Михайлов М.А., Михайлова Е.М. Порівняльно-правовий аналіз законодавчих актів країн СНД, що регулюють дактилоскопічну реєстрацію. Криміналістичний вісник: наук.-практ. збірник ДНДЕКЦ МВС України. К., 2011. № 1. С. 40.

Антонюк Поліна Євгенівна,

професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

АСПЕКТИ ФІКСУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

Відповідно до ст.103 КПК України (Форми фіксування кримінального провадження) процесуальні дії під час кримінального провадження можуть фіксуватися на носії інформації за допомогою технічних засобів. Прийняття рішення про фіксацію процесуальної дії за допомогою технічних засобів під час досудового розслідування законодавець покладає на особу, яка проводить відповідну процесуальну дію (ст. 107 КПК України). При цьому визначає, що за клопотанням учасників процесуальної дії застосування технічних засобів фіксування є обов'язковим; а про застосування технічних засобів фіксування процесуальної дії заздалегідь повідомляються особи, які беруть участь у процесуальній дії (ч. 2 ст. 107 КПК України).

Використовуючи конструкцію «технічні засоби фіксування кримінального провадження», законодавець не визначає її змісту. Але дещо конкретизує її, регламентуючи порядок проведення обшуку, зобов'язуючи суб'єкта розслідування при виконанні ухвали слідчого судді, суду про проведення обшуку, в обов'язковому порядку фіксувати є за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів. При цьому стороні захисту надається право безперешкодного фіксування проведення обшуку за допомогою відеозапису (ч. 1 ст. 107 КПК України). А незастосування технічних засобів фіксування кримінального провадження у випадках, якщо воно є обов'язковим, тягне за собою недійсність відповідної процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів, за винятком випадків, якщо сторони не заперечують проти визнання такої дії та результатів її здійснення чинними (ч. 6 ст. 107 КПК України).

Аналізуючи положення ст. 105 (Додатки до протоколів), ст. 107 (Форми фіксування кримінального провадження) КПК України, можна зробити висновок, що під технічними засобами фіксування процесуальних дій в досудовому розслідуванні законодавець розуміє звукозаписувальні та відеозаписувальні технічні засоби, тобто будь-які технічні засоби, функціональні характеристики яких забезпечують можливість звуко- та/або відеофіксування, не вдаючись до технічних характеристик таких засобів.

Така позиція законодавця, а також відсутність відомих нормативних актів щодо здійснення технічного фіксування процесуальних дій на досудовому розслідуванні, з одного боку, розширює технічні можливості учасників провадження, з іншого, надає можливість різноманітних «тактичних ходів» для недобросовісної сторони захисту, коли в суді заявляються вимоги щодо сертифікації певних технічних засобів фіксування або взагалі – підтвердження перебування їх на балансі слідчого підрозділу Національної поліції України.

Для упередження різноманітних ситуацій, пов'язаних з сумнівною результатами фіксування процесуальних дій, законодавець передбачив, що у матеріалах кримінального провадження зберігаються оригінальні примірники технічних носіїв інформації зафіксованої процесуальної дії, резервні копії яких зберігаються окремо (ч. 3 ст. 107 КПК України).

Відразу необхідно зазначити, що остання вимога законодавця в переважній більшості випадків не витримується по причині недостатнього матеріально-технічного забезпечення слідчих підрозділів, зокрема Національної поліції України. В результаті чого в матеріалах кримінального провадження зберігаються або ілюстративні матеріали, виготовлені з оригінального технічного носія інформації, або копія інформації, перенесена на доступний та дешевий технічний носій інформації (CD-диск). Така ситуація є небезпечною, тому що відбувається порушення прямої вимоги норми кримінального

процесуального кодексу України, що може вплинути на визнання певних доказів допустимими.

Цікавим в цьому аспекті вбачається досвід Державної кримінально-виконавчої служби України, коли в її структурі функціонували органи досудового розслідування. Так, наказом Міністерства юстиції України 30.03.2018 № 951/5 була затверджена Інструкція про порядок використання в органах досудового розслідування Державної кримінально-виконавчої служби України технічних засобів фіксування кримінального провадження під час проведення окремих процесуальних дій (втратили чинність).

Зазначена Інструкція визначала єдиний порядок використання в органах досудового розслідування Державної кримінально-виконавчої служби України технічних засобів фіксування кримінального провадження під час проведення окремих процесуальних дій. Також в зазначеному документі визначалося, що оригінальний примірник технічного носія інформації – це носій запису відеофонограми, на який перенесено запис з первинного примірника технічного носія інформації, а, в свою чергу, первинним примірником технічного носія інформації визначався носій запису відеофонограми, на який здійснено відеозвукозапис процесуальної дії в період її проведення. Отже існування такого відомчого нормативно-правового акту з наведеними тлумаченнями, при відсутності тлумачень відповідних категорій в кримінальному процесуальному кодексі, створювало умови, за яких суб'єкти розслідування не порушували вимог кримінального процесуального законодавства щодо зберігання в матеріалах кримінального провадження носіїв технічної інформації по результатах фіксування процесуальних дій. Й, відповідно, всі питання щодо допустимості окремих доказів у зв'язку з порушенням норм кримінального процесуального кодексу відпадали самі собою.

Також, на наш погляд, при застосуванні технічних засобів фіксування процесуальних дій актуальним є правильне розуміння «безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії», за умови дотримання якого законодавець навіть дозволяє суб'єкту розслідування проводити окремі слідчі (розшукові) дії без залучення понять (ч. 7 ст. 223 КПК України).

Спількування зі слідчими Національної поліції України під час проходження ними курсів з підвищення кваліфікації показало, що багато слідчих сприймають положення щодо безперервності відеофіксації безпосередньо, забезпечуючи його виконання шляхом включення технічного засобу фіксації на початку слідчої (розшукової) дії та його вимкнення по закінченню слідчої (розшукової) дії після складання протоколу. Таке розуміння перетворює матеріали звуко-, відеозапису на багатогодинний відеосюжет, який спотворює сутність криміналістичного відеозапису та в жодній мірі не сприяє ефективності розслідування.

«Безперервний» відеозапис передбачає дотримання процесуальних, організаційних та методичних вимог щодо застосування технічного засобу відеофіксації під час проведення слідчих (розшукових) дій, а не відсутність зупинок у його роботі під час проведення слідчої (розшукової) дії. Так, всі зупинки відеофіксації, обумовлені специфікою проведення окремої слідчої (розшукової) дії (переміщення учасників слідчого експерименту з кабінету слідчого на місце проведення слідчого експерименту; перерви при проведенні допиту тощо) повинні відбуватися за вказівкою суб'єкта розслідування з відповідним відображенням в протоколі та «на камеру», з обов'язковим зазначенням причини зупинки відеофіксації, часу зупинки, місця зупинки тощо. При поновленні відеозапису після усунення причини зупинки, слідчий фіксує умови продовження ходу проведення слідчої (розшукової) дії (час, місце, учасників тощо) як в протоколі, так і на відеозаписі. Хронологічно всі зупинки та відновлення роботи технічного засобу фіксації в протоколі та на отриманих матеріалах повинні збігатися.

Саме такий порядок забезпечить правомірність проведення слідчої (розшукової) дії, застосування технічних засобів для її фіксації та допустимість використання результатів її проведення в кримінальному провадженні.

При цьому необхідно розуміти, що застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження в жодній мірі не заміняє протоколу проведення відповідної процесуальної дії, а лише доповнює його, забезпечуючи наочність та об'єктивність діяльності суб'єкта розслідування.

Білоус Роман Вікторович,
начальник Департаменту кримінального
аналізу Національної поліції України,
кандидат юридичних наук

УЧАСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ АНАЛІТИКІВ У РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ

Впровадження концепції поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою, слід віднести до однієї з важливих складових реформування Національної поліції України за останні роки.

Завдання щодо впровадження і розбудови системи кримінального аналізу та підвищення її організаційних, інформаційно-технічних та функціональних спроможностей у Національній поліції України покладено на Департамент кримінального аналізу, який вже майже півтора року з моменту його створення успішно їх виконує [1].

Звертаючись до теорії, можна констатувати, що кримінальний аналіз є основою моделі «Intelligence Led Policing» (з англ. «поліцейська діяльність, керована аналітикою»), спрямованої на прийняття ефективних управлінських рішень на основі використання комплексу